

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

I.

Kakor vsakedó vé, imajo v Dolgi vasi „jour fixe“, to je honoracijorje te dolgočasne gorenjske vasi snidejo se vsak ponedeljek v kerčmi gospoda Jesiharja v pogovor in zabavo duše in telesa.

Društvo, ki ima svoje redne seje v posebni sobi kerčme, obstoji iz vseh peterih vaških honoracijorjev, namreč g. župnika, ki puše, sami v vsej Dolgi vasi smodke in si privoščijo najboljšega vina, kar ga ima Jesihar, ali kakor sam pravi, kar ga ima gorenjska plat: na desni župnika sedi župan, kakor se spodobi; mož je premožen in županuje kakor znano od tistega sém, kar je njegova žebica v Kranji dobila premijo, sicer je za župana še dosti pameten, here Novice in puši tobak iz daljše pipe nego drugi srenjski svetovalci; poleg župana sedi učitelj, da posreduje, kader se duhovna in posvetna oblast spreti; on pije malo in se vtika malo v pogovor, kar ni njegova krivda, todà kaj hoče! Kader začne govoriti, preterga se mu beseda: župnik mu oponese novè šolske postave in župan mu očita smešno naredbo, da morajo otroci hoditi po leti v šolo, ko je toliko dela; kakor bi se po zimi ne naučili dosti! „Jaz se nisem nikjer učil“, dostojno končuje, „pa me niso zaverгли; kar znam, pridobil sem si sam. To je tako: če se kedó učiti hoče, ni mu treba učitelja; če se pa noče, ne izučé ga vsi učeniki tega sveta. Iz tega se vidi, da morajo otroci po leti krave pasti. Kako se bodo pa učili, če jim krave in čemerlji in paša po glavah rojé! Naj-imenitniši možjé se niso nikedar nič učili, postavimo Kalister in drugi“.

Drugi in imenitnejši uzrok pa, zakaj učitelj Kimovec ne more pokazati svoje zgovornosti v slavni družbi, je Jeremija Tožnik, srenjski pisac, ki sedi zraven njega pri vratih. Jeremija govori namreč sam ves večer. On sicer nikomur ne brani besede: naj govori, če se mu ljubi, enako pravico vsem! Todà z njim vkup mora govoriti. Z Jeremijo pa, ki v nedeljah cesarske razglase oklicuje, je dvogovor težak: s konca navadno tih, povzdigne se kinalo, kajti dokazi so v Dolgi vasi kakor drugod tem terdneji. Čim glasneje jih kedó poudarja in kedor zadnjo reče, on je zmagal: tudi je Jeremija v kljub svojemu imenu precej nagel, župnik pa to še vé, on ni da bi vselej odjenjal. V tak dvogovor spusti se namreč navadno le župnik, učitelj in župan se komaj derzneta z Jeremijo in njegovimi pljučami meriti.

Tako se vidi, da v tem društvu kakor v drugih, prepir ni nenavaden, samo da mu hitreje in spretneje pridejo v okom. Kader namreč razpor do verha prikipi in razbeljena govornika stopita po konci, prevzame župan ali pa Jesihar mirovno delo. Rabijo pa v tem društvu dve metodi pomirjenja. Perva, ki pa po navadi ne zaleže in ki se z dobro vestjo ne more priporočati drugim društvom, je ta, da skuša župan župnika spraviti na druge misli s tem, da mu hitro kaj pokaže: „Lejte, lejte, g. župnik! kako kravo žene Jože po vasi“; ali pa: „Lejte, lejte! kedó pa gre zdaj sem“ i. t. di. Todà to je po navadi brez uspeha, kajti za to treba mirnega govornika. Zdatnejša pa je druga, dasiravno ne nova

metoda, katero upotrebuje Jesihar sam; kader mu je namreč zadosti, in to ni ravno kmalo, prime Jeremijo in ga porine iz sobe. Ta način je uspešen vselej in ima navadno tudi dobre nasledke. kajti Jeremija si misli, kader ga postavi na zrak: „Saj bi bil šel tudi tako kmalo“, in ide domov; redkokrat pride pod okno, da konča svoj govor.

Kar se pa sicer tiče Jeremije, je on „študiran“ človek, ki bi bil kmalo doveršil pet šol, ki je bil pri vojaki in ki berke nosi. On je dober Slovenec in bere Danico pri župniku, Novice pri županu, Narod mu pošilja sodnijski pristav iz terga in kader se dobi prilika, prebere kritično vse izšle Zvonove. Njegova pipa je mnogo daljša od županove, kajti letá se vendar nekoliko boji nositi se tako gosposko, Jeremiji pa to ni mar. Tobak si kupi vojaški in ga potem pripravi z mnogoterimi dišavami, tako da — kar je res, je res — še precej dobro diši. Vino pa pije najceneje, kar ga ima Jesihar, to je tiste verste, ki mu je predlanskim prejedlo polovnjak; „toda jako zdravo je“, pravi kerčmar, „in boljše ko petrolej, kader govejo živino grize“. (Kakor bralec vidi, dolgovaški „jour fixe“ še ni toliko olikal Jesiharja, da bi vedel, kaj se spodobi in kaj ne. Resničnost in dvorljivost združiti je težavna stopinja popolnosti, katere on še ni dosegel in Bog vé, če jo bo kedaj zavoljo tega tudi ne vzamejo v jour fixe nobene ženske in jaz bi celo svetoval, vsaj mlajšim, naj ne beró tega protokola). Vsak živinorejec ali pa tudi gospodar vé, da treba samo, da se žival dobro pretrese, kader jo grize, in bolezen odleže takoj: prebrisan kmetovalec doseže to s petrolejem, ki ga dá ubogemu živinčetu: v Dolgi vasi so pa uspešno po-

skušali Jesiharjevo vino, to je pretresalo dolgovaške štirinožce kakor medved hruško; goved je bila zdrava in župan je dejal: „Če bi jaz utegnil, pojasnil bi to reč v Novicah“.

S tem in takim vinom silil se je g. Jeremija, zato se je pa vedno deržal kisló, a mnogo govoril in pušil, drugače ne bi spravil vina pod streho, dejali so ljudje.

Peti v tej izvoljeni družbi je Jesihar sam, podoben svojemu vinu, proti temu sladek, proti onemu kisel. Jeremija je njegov večni dolžnik: pa mu bo že plačal, da bo sit.

„Tako je torej, gospôda!“ pravi nekoga ponedeljka večer, ko so vsi vkup sedeli; „od dne do dne je slabše. Oh, sè slovenščino ne bo nič, nič, nič!“ To že jaz prerokujem dvanajst let in zdaj vidimo. Kaj berem v Narodu, ki je glasilo nas olikanih? Nič družega kot učiteljske tožbarije. Tu se eden pomenškutari, tam drugi že visi in čaka težko, da pride dih perve sapice, ón zopet je Slovenec samo zato, ker je njegov sovražnik odpadel, in tako po vsej naši deželi! Pa nisem jaz tega pravil vedno? Takole bo, sem dejal in imenovali ste me černogleda: no sedaj pa sami vidite. Kako strašanske nasledke pa bo to imelo, ne dá se povedati; jaz jih hočem le na kratko v sedemnajstih točkah popisati“.

„Pomislite, g. Jeremija!“ pristiavi župnik, „da smo tudi mi —“

„Pervič“, beseduje Jeremija, „treba samo to premisliti, kaj so dandanes učiteljska izobražališča in kakošna so. Mladi ljudje se tam učé vsega. Ni je vede pod solncem, da bi se tam ne podučevala: danes znajdejo v Ameriki telefon,

jutri je že nauk o telefonih v tretjem razredu predmet. Teorije o vetrovih, potresih. Darwinova in druge zahtevajo se menda pri vstopni prekušnji. (Kimovec prikimuje ponosno.) Kedo izmed nas vé kaj o pedagogiki? Če sebe in g. Ki-

(Dalje prih.)

movca izvzamem. mislim, da smo vsi nedolžni'.

„Kaj pa pastoral, kaj pa to“? oglasi se župnik precej ostro, in Jesihar pristavi:

„Pastoral, to je res. Jeremija! Če pastoral govori, moraš ti —“

Na planinah.

(Dalje.)

Pogubila se je vsa družba iz koč, le Mina in pastir, ki je bil že pod pogradom v senu, ostala sta v koči: drugi so šli drugam spat. Noč je bila lepa, nebo polno lesketajočih zvezd, luči po kočah so pogasile, ropotanje živinskih zvoncec je popolnoma potihnilo, živina je polegla. Po planini je bilo vse mirno, vse tiho in krepko je zadonela iz zdravih, močnih persi znana pesem na tri glasove:

Mal' postojimo.

Le zapojmo.

(Kjer gorica se glasi.

Tam sovraštva ni.

Vselej pa, ko se je kitica izpela, čul se je krepak vrisk, da se je daleč po gozdu razlegalo. Šli so dervarji spat v seno in zapeli so za kratek čas sredi planine kakor po navadi, kedar gredo počivat.

Vedno sta hodila dijaka okrog nabiraje kebrov in gorskih cvetov. Pri tej priliki so se obiskale bližnje planine in gore, od koder se je daleč videlo. Dostikrat sta naletela v gozdu na kakega dervarja, s katerim sta se vselej rada v govor podala. Prišla sta neki popoldan, ko sta šla iz Zagorevleka, planine, ki leži že blizu Koprivnika, med poljo

k mali kočici v lepem lesu. Bil je tu že prileten mož, ravno je ravnal derva pri kopišči v krado.

„Dober dan, oče“! nagovorita ga dijaka.

„Bog daj“! bil je odgovor. „Oj kod pa vidva? kaj bosta novega povedala“?

„Ne dosti“, odgovori Jože, „delj časa sva že tukaj v gorah in ne pečava se posebno za to, kar se doli v vaših gozdih. Zdaj greva iz Zagorevleka, šla sva pogledat, kakošno je doli, in malo kebre nabirava takole mimo grede. Tukaj imava nekatere prav lepe, ki sva jih danes dobila“.

Stari se čudi temu počenjanju, ko vidi merčese v „glazkih“ in pravi:

„Tako? tole nabirata? saj pravim, gotovo imata preveč časa. Čemu je pa to? Tacih červov se vidi tukaj dosti, samo noben človek se ne zmeni za kaj takega. Stopita malo k meni v koč, bomo se kaj pomenili. Ravno sem prinesel posirjenega mleka iz Zajavornika, če se vama ne zamerim, skuham vama turščinih žgancev, bosta jih pokusila“.

„Saj še nimate ognja, oče“, prav Jernej pogledavši skozi nizka vrata v leseno kolibo.

Slovó in naročilo.

Prijatelju *Ig. Gr.*

Pojdi torej, duša draga,
Čeprávk težkó mi je slovó;
Naj meni teče solzna srága,
Pa drugim boš vedríl okó.

Med tujce ne, ti greš med brate,
Da zánje trudiš dan se vsák,
Da vzóre uresničiš zláte
Kot narodnják in poštenják.

Hudobnež je — podoben slani,
Ki padla v mērzli nóči je, —
Kar ta je vertu in poljáni,
Kreposti on cvetoči je!

A mož poštén je — solnce zláto,
Ki razsvetljuje, greje svet;
Ki v pisan svet ogrinja trato,
Ki vért in gaj odeva v cvet.

Visoko čislam učenjaka,
Ki nam preganja temo zmot,
A bolj še cénim poštenjaka,
Ki vé in hodi pravo pot.

Ti učenóst s krepóstjo združí.
Kot solnce strinja luč in moč;
S tem domovini zvésto slúži.
Nevtruden zánjo dan in noč!

Značajen sam, še v ljudstvu značaj
Oživljaj, góji in krepčaj,
Na to mi pēvo skerb obráčaj,
To naša je naloga zdaj.

U sēca ljubljenih rojákov
Sej seme plemenitih rôž,
Da bomo — narod poštenjakov.
Da bomo — narod vérlíh móž.

Kar sanjala v trenutkih zlatih
Sva sanj za narod naš kedáj,
Vse uresniči zdaj pri bratih.
Življenje zdaj uzorom daj!

Le pójdi torej, duša blaga,
Serčnó na delo sveto tó;
Naj teče meni grenka srága,
Otíraj drugim jih skerbnó!

X.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

(Dalje.)

Pustite me izgovoriti! Vsi smo nedolžni; priznajte ali nepriznajte. To je veda čisto nova, izpeljana iz gerškega jezika; kedor je bil v latinskih šolah, pa ve. Po mojem mnenji ta ne more biti nikedar dober učitelj, kedor ni pedagog““!

„Oha“! zavpije župan, „kaj pa ranjki Kopriva, ki je orgljál, kakor bi angeljce —“

„Kajti vsake reči se je treba učiti, predno se zna; samoukov pa danes ni““!

„Prosim, Jeremija“, poprime zopet župan. „jaz bi dejal —“

„Razen nekaterih gospodov županov; todà jaz govorim o navadnih ljudeh. Iz vsega tega torej prvič sledi, da stoji naša reč slabo, jako slabo. Drugič pa treba pomisliti, da gredó najbolj nardarjeni mladeniči v učiteljišče; ideja, pravi idejal, to se pravi vzvišenost, hrepenenje po tem, kar je pravo, dobro in lepo, dobi se prav za prav le v tem stanu, h kateremu se tam pripravljajo; kaj pa se dá tudi družega doseči tukaj!! Mi smo posvetnjaki, lovimo vsakdanje reči, todà kedor se posveti izohraževanju človeštva, ta je roba! Iz tega se jasno razvidi, da nam ginejo, da nas zapuščajo

idejali: brez idejalov pa ni umetnosti, ni poezije, ni literature ali slovstva! — Potém! — mislim, da tretjič““?

„Dà, tretjič“, pravi Jesihar, ki je zaznamoval vse točke s kredo na mizi, da ne bi Jeremija goljufal, kakor je že večkrat poskušal.

„Vedeti moramo tretjič“, nadaljuje govornik, „da so otroci naše upanje ali naša nada. Dokler je nada dobra, vse je dobro: če je pa up šel po vodi, rekel bi Preširen, pa se mi pojadrjamo za njim: to je: proč je z vsem. Sedaj pa premislite: učitelji so sovražniki našega jezika: otroci ga bodo sovražili ravno tako: kajti mlado šibko drevo se nagne, kamor kedó hoče: in le pazite, pravim jaz, mali paglavci še skrivajo iz začetka svoje renegatstvo, ker se boje očetove šibe, todà kaj, kader so sami na paši! In pozneje kot mladeniči in možje, hipoma bomo imeli terdih Nemcev celo vas. Potlej pa rečite, da sem črnogled! Predobro še vse sodim, nikar pre-slabo““!

„Todà kmet, to je korenina“, opomni župan, „je slovenski oratar! To je —“

„Ali kaj se hoče, če pa červ izpodjeda koreninice! Naraščaja nam manjka, naraščaja: to je vsa nesreča! — V čerterto je pa pomisliti, kak upliv imajo učitelji na vse ljudstvo, staro in mlado! Učitelj, ljudski učitelj, kakor je sedaj v navadi, je tako rekoč upodobljena nova doba. On je zveden v vseh vedah in umetnijah: kolosalno slovstvo nemško mu je do cela znano: druge literature so mu odperte: on pisari po časnikih! Ni ga učitelja več, da ne bi pisal: to je znamenje časa: to je za nas pravi memento: s to konkurencijo je nemogoče boriti se, kajti nas eden, ki ima tudi misli, ali se jih upa objaviti? Ne, kar

je se vé v veliko škodo. Tam pa vsak naj ima kaj misli, kakor se zgodi mnogokrat, ali pa tudi ne, vse pisari: nemšk se ve da. Ali ni to nesreča za slovensčino? Naše slovstvo zaostaja, ono pa silovito že samo ob sebi, množi se tako neprestano, o žalostna nam majka! — ve da se mi bo reklo, da pisanje ne škodi, le berilo: todà to se počasi tu upelje in ugnjezdi, kajti pisatelji so sili in najemajo skoro ljudi na branje. Že pride pri stranskih vratih nazaj, če zapodiš pri glavnih, in reci takemu literatu, da ga ne maraš, da ti je zoperu mislil bo, da se šališ, in ti dejal, kak si dovtipen: le s pota ti ne gre sè svoj zapeljevanjem. In tako vidim mrežo razpeto čez vso milo domovino in pomoč — ni ga, ni ga! Zastonj se trudim in ubijamo““!

„Pa prišel bo dan plačila“, pravi župnik.

„In davki se bodo zmanjšali“, praterkuje župan.

„Šestič —“

„Sedmič bomo naredili“, pravi Jesihar.

„Naj bo! Torej sedmič pa človeškomika če dalje bolj napreduje. Znano je, da vé pri nas otroče osmih let več kakor kedaj v starih rimskih in gerških časih prvi modrijan“.

„Ni mogoče“, čudi se župan, „Salomon, Salomon na primer, ali pa kra, Matjaz““!

„Salomon? Pojte, pojte se smešit, čemislite —“

„Gospod Jeremija““! oglasi se župnik, „o Salomonu pa le dostojno, to je pa moja stvar! Jako neprimerno je Salomona primerjati z današnjim učiteljstvom tudi ne, „si parva licet componere“, ali pa „quod licet bovi““!

„Pa vendar ni vedel, da se zemlja suče“, odreže se Jeremija.

„Kaj da res tega ni vedel“? zavzame se Jesihar, „no to je pa hudo“.

„Toda tiho! Omika se širi v vse kroge. V starih časih so se po Homerji učili brati, kedó ima ušesa, naj poslušá!“

„Jeremija, sedaj bo pa meni kmalo dosti“! opomni Jesihar, „da bi že zmiraj kedó ščuval in bi ščuval. Ali se obnašaj spodobno, ali pa —“

„Sedaj pa so v abecedi Aristotelovi članki. Koliko tehta solnce, vé vsak dečko po novi vagi; zakaj teče voda navzdol, dokažejo ti z neoveržnimi dokazi; ta si stavi iz ilovice hišo v goiškem, óni v romanskem slogu; renaissance, če veste, kaj je to“?

„Vedel sem že“, pravi župan, „pa človek pozabi“.

„Ta pride še tudi na versto: káko vlado imajo v Madagaskarji, dobra polovica vé; boljši učenci ločijo natanko klasično in romantično poezijo in druge take reči. Pa kedó jih vsega tega nauči in sicer igraje? Naša šola in njeni razsvetljeni zastopniki! In žalibog! leti nas zapuščajó; se ve, race se selé iz ladije, ki se misli potopiti, pravi nemški pregovor“.

„Podgane, podgane“! popravlja župnik.

„Ali veste, s kom sem jih bil jaz pregnal“? dostavlja Jesihar; „sè samim

čistim terpentinovim oljem, pa nekoliko mišice vmes pa babjega zoba —“

„Jaz slovenim prosto“, odgovarja Jeremija; „ne hlapčevsko, gospod župnik. Torej, majejo se stebri našega slovenstva, popuščajó nas najboljši možje in samo plevel —“

„Lažeš, Jeremija, samo pleve se —“

„Ostanejo in —“

„Menda ta tudi že čaka, da bi —“

„No, ampak zastonj je vse prizadevanje in samo norci —“

Sedaj pa poskoči župnik po konci:

„Kaj, mi smo norci“! in Jesihar pridene:

„Kaj to si dejal, ti nesrečni Jeremija“!

„Ven z njim“, kriči župnik.

„E pur si muove“!

„Ven“!

„I tako pa pojva no, Jeremija“, pravi Jesihar, „kaj boš upil, žaba! Plačaj svoj dolg, ali si ti kak pošten Slovenec, če piješ brez denarja! Aló, varuj se“!

V tem hipu je Jeremija v veži in družina so ravno večerjali.

„Lahko noč, gospod Jeremija“! reče dekla, ali danes pa tako zgodaj“?

„Bo že čas, pravi on in izgine v noči.

„To so ljudje“, pravi sam pri sebi,

„brez parlamentarne omike; še govoriti me ne pusté; zmerom vse vmes vpije.

Deset člankov so mi požerli. Usoda! zakaj nisem jaz župan“! —e—

Na planinah.

(Dalje.)

Manjkalo je nam ob pravih časih dobrih mož in še zdaj jih nimamo. Dajali smo prěd voglje na Javornik in na Savo. To so bili še dobri časi, dobil se je še

denar v roke, dandanes pa je stvar druga, kar gospoduje pri nas tale družba. Mi nimamo nič in koliko ima ona, tega nečem presojevati. To vem, da tisti

Potem sta korakala spet tiho dalje,
ali led je bil prodert, pravda izpravdana.

* * *

Lani sem ga videl na velikem semnji
in govorila sva s Tonetom. Starši je,

to se vé, kakor se staramo z leti vsi
Tudi ima uže precej veliko družinico
z ženico, ono Urško. Ali pozabil pa ni
še nič, zlasti svoje perve in zadnje pravde
ne in sodnika.

Slike iz Italije.

VII.

Lugano.

1.

Lugano. glej! naproti se nam smeje
Z oboci in arkadično krasoto.
S prirodinih zakladov večno doto,
Na zemlji, ki se v nenavadno šteje.
Blagoslověč jo solnce južno greje:
Ters obložen ves z grōzda je lepoto.
Po oljēni šumi v pinjevo temoto
Granátovi zapleta jáblan veje.
In kakor ženin srečni gleda drágo,
Takó zamakneno jezéro v mesto
Zajema v svoje serce sliko blágo.
Hrib Salvatore čuva nja prezvesto,
A v dalji velečastno razprostíra
Sankt Gotard se, ki nebni svod podpíra.

2.

Po obalu hodim rada,
Kadar se nagiblje dán,
Kadar záton od plamenov
Solčnih hágreno je vžgán.
Kadar žarnimi poljubi
Solnce vōdi podelí
Zlato še k slovesu mréžo,
Ki od démantov kipi.
Kadar se valovi glasno
V pesku brégovem bijó.
Kadar v mračni svet zeleni
Pōzdrav svoj blestěč nesó.
Kadar jézero priganja
Silno se do cvetnih tal,
Kjer pritók šuměč narašča,
Kjer se dviga kip svetál.
Lujiza Pesjakova.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

II.

Kedor pogleda v lansko pratiko na tisti
ponedeljek, ko je bil v Dolgi vasi
zopet jour fixe, videl bo, da obeta lepo
vreme: in res se je napravljalo na dež
ves dan. Jesihar je stal na pragu svoje
hiše proti večeru in opazoval petelina
na cerkvi, kako kaže. Jeremija priso-
piha in ga pozdravi z besedami: „Dež
bo, Jesihar“!

„Teško bo drugače“, odgovori mu ta.
„Kje so pa drugi“? vpraša oni: „danes
je ponedeljek“.
„Že pridejo, le čakaj“!
„Saj jih ne bo“, govori zopet Jere-
mija, „videl boš, da jih ne bo. Jour
fixe se bo razderl, videl boš, da se nam
bo. Župan je malo tak, saj ga poznaš.
Kader je v komisiji, smejemo se mu

vsi; če pomislim, kako bi on posloval, ko bi bil sam, moram se krohotati na ves glas. Bog vé, kako razume naše govorjenje. Župnik je včasih siten in hoče, da bi zmerom govoril sam, mi pa poslušali, kaj ne! Toda pod tem pogojem jaz izstopim raji. Govoriti je lahko, kar tako. Kimovec pa tudi ne vé, kako bi se deržal. On je kakor osel med dvema kupoma sena, ki pre-mišlja, katerega bi se lotil. — No, pa tu pridejo; že so tu. — Dober večer, gospod župnik!

„Bog daj“, odgovori prišlec in dostavi: „Dež bo, pojmo v sobo“!

Komaj ti otidejo, vstopita tudi župan in učitelj, ki sta se ravno pomenkovala o kaznih, ki imajo zadeti starše, katerih otroci ne hodijo redno v šolo; eden je menil, da naj bi se ta reč na tihem ponogavila, česar pa drugemu ni dopuščala vest. — „Dober večer, gospôda! dež bo“, pravi Kimovec in sede na svoje mesto.

„Ali ste že tu? dež bo“, pravi župan in se spusti na stol poleg župnika. Jesihar prinese sladkega in kislega vinca, vošči vsem dober večer in meni, da bo dež.

Pervi požir gre človeku najbolj v slast, mislita si župnik in župan ter pijeta možato na zdravje društva, Jeremija komaj pritakne jezik; on bo pil, kader se bolj razgreje.

„Danes pa pratika laže“, začne župan v imenu župnika, Jesiharja in Kimovca, kajti na mislih je bilo vsem trem, „na jasno vreme je nastavljeno današnji dan, pa ga nismo videli solnca“.

„To je težavna stvar“, pravi župnik, „barometer, da bi kazal celo leto naprej, še ni iznajden; bodo ga pa že naredili sčasoma, bodo“.

„Kaj da ^{tes} mislite“? vpraša župan. „Se ve, vsi ljudje pa vse vedo in vse iznajdejo; kedó bi bil tudi dejal, da se bomo tako vozili po železnih cestah in se bomo“.

„Človeški um je velikanski; kake mašine on iznajde; tak stroj vam dela kakor pameten človek, samo da duše nima. Saj ste slišali, zjutraj se ovca ostriže na Dunaji, zvečer imate pa že suktnjo“!

„Stergano“! vtakne se Jeremija vmes, ki je mislil, da se je društvo zarotilo proti njemu. „Slišiš, Jesihar! nekaj zate! Jaz sem bral o amerškem stroji, ki je tako narejen, da na eni strani pokladajo grozdje vanj, na drugi pa kerčmar pijance meče iz hiše! — Pa kaj je vse to, gospôda moja. Stroji ne povzdignejo ljudske omike in Bog ve če pomagajo k blagostanju. Posamezni bogaté, dežela pa uboža. Duševni stroji, „uma svetli meči“, bodi si v vezani ali tudi nevezani basedi, tí nam priboré neumerjočnost, tí nam lepšajo to solzno dolino. Jaz le vprašam, koliko jih je, ki bi vedeli, kedó je iznašel parobrod“!

„Prosim“, oglasi se učitelj, „vsak olikan človek mora vedeti ime —“

„Le tiho, pa počasi“! pravi Jeremija, „vi boste pač vedeli, g. Kimovec, ko se prepirajo učenjaki in strokovnjaki; kajti po naključji dobim v roke, poslušajte! kos nemškega časnika in v tem nemškem časniku je precej verjetno dokazano, da je nek Nmec prvi bil znašel vsaj idejo parobroda; dalje učeno društvo je razpisalo veliko darilo, mnogo tisoč tolarjev, za tistega, ki bi najbolje dokazal, da je strelovod nemška iznajdba, ali pa, ko bi se to ne dalo, da je Franklin prav za prav Nmec. Vidite, taka je ta reč, g. Kimovec, nič se še ne vé gotovega

in marsikacega moža neumerjočnost je še jako dvomna. Todà, oglejmo n. pr. pesmico „Od straže horvaške“ ali „Pridi Gorenjec“ ali „Kdo je mar“! Pa vprašajmo katerega si bodi: čegava je ta, pa čegava je ona in ta in ta? In čuli boste: Vodnikova ali Preširnova ali Koseskega i. t. d. Nobenega prepira, vse dognana stvar. Pesem živi in z njo pesnik na vekomaj in zbuja ves narod v življenje. Slovstvo, pravim jaz, to je pervo“.

„Ravno to pa stoji sedaj —“ začne počasi župnik.

„Na jako slabih nogah, hočete reči“, končuje Jeremija. „Da, žalibog, to vemo vsi: in kaj vam jaz pravim: pomanjkanje slovstva, to je naš slovenski greh in nič družega ne: ljudstvo pa, pri katerem ni slovstva, živelo je in živi zastonj“.

„Zato pa“, pravi Kimovec, „bi jaz mislil —“

„Ni mogoče“! pritakne hudomušni Jeremija, katerega je jezilo, da se mu prestriže beseda.

„— da bi naš jour fixe izdal kak almanah in povabil na sodelovanje vse slovenske pisatelje“!

„Katere pa“! vsklikne zdaj Jeremija, „kje pa so? I ti moj živ dan, slovenske pisatelje! Kedó pa še zna pisati sedaj! Nikedó ne. Zadnji je bil ranjki Modroslav Motovilec: Motovilec je pesniško ime; ali veste, kako se je pisal zares“?

Vsi se spogledajo. „Pa ne da bi bil Matevž Robovec iz Gôrja“? izpregovori župnik.

„Jako se čudim, g. župnik, da ga vi ne poznate. I to je bil moj prijatelj, moj dobri prijatelj Juri, saj je Juri hervaški Modroslav: toraj Juri Maklén! gotovo ste že kaj brali o njem“!

„Pa bi se ne vedel spomniti“, pravi župnik.

„Tudi meni ni znan ta pisatelj“, dostavi Kimovec.

„Da sem bral, to dobro vem“, meni župan, „pa ne vem že kje. Ime mi je pa čisto znano, Juri Maklén! kaj mi ne bo“!

„O predragi Modroslav! kako malo ljudi te pozna v tvoji domovini in kake zasluge imaš ti za slovstvo! Nemo propheta in patria, pravi star Rimljan“.

„Kam pa da bi bil pisaril ta Motovilec, v Novice ali kali“!

„O sancta simplicitas“!

„Jaz vas resno opominjam, da se védete spodobno“! govori župnik, ki ni mogel berzdati svojega nekoliko ničemurnega hrepenenja pokazati predsedniško sposobnost.

„Brez zamere! Nič napačnega nisem mislil! Todà britkost me obide, kader premislim, kako bomo pozabljeni tudi mi enkrat. O blaga duša, kako malo serc se te spominja! Samo nekaj nas opravičuje, gospôda, da poznamo tako malo Modroslava: on namreč ni pisal v našem jeziku, ampak v hervaškem“!

„Sem si takoj mislil“, modruje župan, „Modroslav je hervaški svetnik; Motovilec sicer pravimo tudi mi, pa saj ni toliko razločka med našim jezikom in onim“.

„To vam je pesnik, pravim. Priprost, vzvišen, naraven, vse, no! Pravi sin narave. Njegova beseda izvira iz serca in seza do serca. Da le en zgled povem, kako zadene on narodno pesem v prelepi kitici: Ale, ale majku Mancu, V kuči još mi vari žgancu! i. t. d.“

„Vodnikov genre“! opomni župnik.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

(Dalje.)

To so ideje, lepe in duhovite in kake besede! Kakor vlite vse, rime čiste, vérzi doneči! Todà kaj! ljudje ga ne spoznajo. On je presešel v svoji popolnosti vse naše pesnike; on je mnogo učenejši kot Preširen, kar se že iz tega vidi, ker je on pisal v hervaškem jeziku, Preširen pa samo v slovenskem; se ve, ker onega ni poznal, lahko je pisariti v materinem jeziku. Potém Preširen še ni vedel, da se bomo tako ali tako zedinili z jugoslovanskimi brati, bil je kratkovidnež. Motovilec pa je slutil v pre-roškem duhu daljno in temno prihodnjost. Bogatil je slovstvo, katero bode naše v poznih stoletjih in s katerim bodo se ponašali naših vnukov vnuki in pozdravljali radostno domačina, ki jim je gladil pot do zaželenega kraja⁶.

„Kje pa da bi bil doma ta imenitni Motovilec“? vpraša župan.

„No kje pač drugé kakor za Savo! On je Posavec, blizo Tolmačevega mu je tekla zibel, blizo tistega slavnega kraja, kjer je utonil Čop. Slavni možje morejo se roditi samo na čarobno lepih krajih, in Tolmačevo mendà poznate“?

„Tolmačevo“? reče župan, „o dobro, dobro! Lepe njivice, sena pridelajo dobrega, za mlado živino, pa dosti se ga nakosi, todà voda je huda, voda“!

„Mislim, da ne terdim preveč, če pravim, da na Kranjskem nimamo samo enega rajskega kraja, jezera blejskega, tudi Motovilčev dom je v resnici podoba raja, kakor pravi pesem, in se prav lahko meri z onim. Sava je tu mogočna in široka kakor jezero; od daleč se vidijo naši velikani, Triglav in Šmarna

gora, od druge strani zopet prijazni niži griči. Če nimajo skal, ki preté zvaliti se na popotnika in ki navdajajo sè ster-menjem ogledovalca, imajo pa nekaj družega, ki budi enaka čutila in napolnjuje serce z grozo in svestjo, kako slab je človek, kako onemogel v primeri z elementarnimi močmi: to so smodniške shrambe, shrambe za smodnik, ki zijajo pogubno v to mirno vas in okolico. Delajo ga pa v Kamniku, kakor veste. V teh in takih krajih rodil se je naš Motovilec. Jaz sem bil — tega bo kake dve leti — pri njegovih sorodnikih in sem tam v gostoljubni rojstni hiši svojega prijatelja živel rajске dni dvanajst tednov in čudil sem se zmerom, da nobeno znamenje ne oznanja in pravi: Ne hčere, ne sina i. t. d. Tako malo znan, tako brez cene je naš poslednji pesnik; sedaj pa je vse proč, kar spat pojmo, zastonj se upiramo in trudimo⁶!

„Kaj pa Jurčič“? pravi župnik, „to je vendar pošten pisatelj, bi dejal“.

„I kaj bo Jurčič! Kaj pa imate na tem Jurčiču! Vsa njegova dela jaz pod pazuhu nesem, kakor je dejal neki slaven Nemeč. In koliko je med temi deli pesmi, kaj? Proza, nič družega, in pa še ta, Bogu se usmili“!

„Kaj pa da bi bilo to, proza“? vpraša radoveden župan.

„Proza je to, kar vi vsak dan govorite in kar nam g. župnik pripoveduje s prižnice“.

„Aha, prilike“! pravi župan.

„In kaj pa popisuje! Vse njegove povesti godé se na kranjskem, redkokrat omeni kaké druge dežele, kakor bi

ne bila iznajdena Amerika. Tu se prav vidi, kako je omejen^s.

„Kaj pa Tugomer^s?“ pravi učitelj.

„Tugomerja pa hvala Bogu nisem bral. in iz tega sodim, da ni dosti prida. O pesmih, nu, rajši molčim; ko bi bil mertev, porabil bi lahko latinski pregovor: de mortuis nil... Narodnega duha ni nikjer in kjer tega ni, ga pa ni^s.

„Tukaj, Jeremija, preostro sodite^s! izpregovori župnik. „Ta tragedija, ko bi ne bila tako hudo iz poganskih časov, torej omissis omittendis, ne bila bi napačna. Ko bi jo pisatelj pre naredil, bolj v kerščanskem duhu spisal, tako rekoč prepilil —“

„Kaj bo pilil^s!“ pravi Jeremija, „ne izplača se trud. Neki učen profesor je pisal, da je slaba in mislim, da učen profesor ne govori bedasto. Torej, kar pojte z njim! Zakaj on ne piše hervaški? Zato ker bi ga ne bral nikedó, sami mi smo tako poterpežljivi. Ko bi bil Motovilec pisal slovenski, on bi pokazal, kako se sme pisati in kako se ne sme^s!“

„Zlasti poslednje^s, opomni Kimovec.

„Oboje, kajti bil je tudi kritik in sploh izreden človek. Jaz vam bom posodil, g. župnik, njegove pesmi; imenujejo se ‚Vila Tumačevačka.‘ pisao M. Motovilac, in videli boste, da ne pretirujem^s.

„Dobro, dobro, todà nemara bi jih g. župan rad prej bral^s.“

„O prosim, prosim^s, oglasi se ta, „jaz lahko čakam^s.

„Ali pa vam jih bom jaz bral prihodnjič^s, zopet Jeremija.

„Ne, ne, ne^s!“ oglasi se vsa družba, „tega pa že ne^s.

„Dobro^s,“ pravi Jeremija. „Vsak sam, je tudi dobro. Pa videli boste, da govorim resnico, če pravim, da ni še bilo takega pisatelja. Škoda, da ne boste razumeli vsega; mile njegove pesmice izgubé mnogo, ako bralec ne zna jezika, v katerem so pisane. — In s tem pesnikom naj bi primerjali naše pisarje! O nikedar, Bog ne zadeni. ‚Nasa Vila je odšla in zapustili so slavci pusti gaj,‘ kakor pravi v klasični hervaščini naš Modroslav^s.

„Kaj pa Stritar^s?“ pristavi župnik. „Kaj pa ta! Pesmi njegove niso vsakdanje blago^s.

„Ha, ha, ha, risum teneatis, rekel bi Ovid^s!“

„Virgil^s!“

„Ovid^s!“

„Virgil^s!“ kriči župnik in kmalo tudi Jesihar in ker se tudi župan za Virgila potegne, odjenja Jeremija in pravi:

„Naj bo, kedor hoče! Ampak Stritarja, da tudi tega prištevate slovenskim pesnikom, to je pa že preveč. Če je pesnik ali ne, o tem se ne bomo prepirali, čeravno bi imel jaz povedati mnogo pro in contra. Toda slovenski ni, to kar se pravi slovenski. Kar on piše, to je francoski; razumete! francoski^s.

„O tem Francoskem^s,“ začinja župan, „pa res pišejo nekako čudno. Kako je že vendar s to deželo in z Napoleonom? Ali se nič ne sliši, in pa kako govore? ali bo udaril ven iz dežele ali kako^s!“

„Kaj pa da bo^s,“ zabavlja Jeremija, „kakor hitro bo veliko delo v kraji. Toda, g. župnik, jako se čudim, da ste vi sami tujec v Jeruzalemu. Ali ste že brali v slovenščini kaj takega, kakor Stritar piše? Še nikedar in nikoli. Ali je nemško? O ne, to bi menda spoznali

takoj, kar nas pozna slovstvo. Torej je francosko in mir besedi. Da piše on francoski — naj še to omenim po strani — razvidi se tudi iz tega, ker zine marsikaterikrat tudi kako čisto francosko vmes in opisuje tudi tiste dežele mesto Gorenjskega in teh krajev“.

„Dovolite““, vtakne se Kimovec vmes. „Ta sklep se mi ne zdi dosti terden. Moji kolegi vpletajo tudi radi francoske in angleške besede v nemške spise; to razlije nekako učenost čez razpravo, kakor se učimo. In tudi mi imenujemo svoje seje jour fixe, iz jezika francoskega““.

„Ad rem, na stvar“! vpije Jeremija. „Saj ne govorimo o tem, v kakem jeziku da piše. Kedó govori o čerki! Duh je francoski, pravim, duh! Saj je bilo to že dostikrat pisano; vrabci že vedó“.

„Todà beseda je vendar tako gladka, jezik tako teče““! opomni župnik.

„Se vé, kaj ne bo! Francoski jezik je najglaji na tem svetu; zato ga pa potrebujejo tudi zviti deržavniki. Naš jezik pa ne sme biti tak, on mora biti —“

„Vendar ne robot““! pravi župnik.

„Tega nisem dejal; pa berite druge pisatelje in videli boste, kak. Kratko in malo: on ne piše tako kakor drugi ljudje, ki smo slovenske korenine. Kedó je mar! — Torej piše v francoskem duhu. Dolgo časa ga že tudi ni bilo doli v domovino, treba že, da pride kedaj med nas in videl bo, da mi Slovenci nimamo samó krepkih pesti, ampak tudi krepak jezik“.

„Kaj, ko bi ga izvolil““, pravi Kimovec, „naš jour fixe za častnega uda““!

„Ne, ne, jaz sem proti temu“, odgovori Jeremija. „Taka volitev mora biti vselej enoglasna in jaz ne dam svo-

jega glasu.
nasprotujem.

Važne uzroke imam, zakaj Menim namreč, da se ta čast ne sme kar tako dajati vsakemu, če ne, bo preveč ob ceno. Kedor si pridobi posebnih zaslug, tega homo volili: todà dobro treba izbirati, pravim jaz. Tako smo imeli društvo, dobro osnovano društvo v Nadlogu, kar so začeli tiščati častne ude, ta je spraval svojega brata vmes, ón teto, tretji strica in tako dalje in v malem času je imelo društvo same odbornike in častne ude in če smo napravili kako veselico z vstopnino, bila je dvorana vselej polna, plačal pa ni nobeden nič. Torej to ne gre tako. Posebno pri Stritarji, pomislite! Koliko pa je že spisal knjig. Vsa njegova dela jaz veržem v eni roki čez streho, kakor je rekel slaven Nemeč“.

„Non multa, sed multum““! pravi župnik. „Sploh menim, g. Jeremija, da preveč nedostojno govorite o tem pisatelji““.

„Prosim, g. župnik, vi me vsaj ne boste učili, kaj je dostojno in kaj ne. Proti meni se ne dá govoriti ex cathedra. Vi mislite, da je Jesiharjeva miza tu prižnica“!

„To vam nič mari, jaz mislim kar hočem in govorim, kar hočem““!

„Jaz tudi“!

„Samo da ne razžalite nobenega““.

„Kogar zadene resnica, jaz mu ne morem pomagati“.

„G. župnik““! poprime zdaj župan.

„Kaj pa mislite vi o Brenceljnu! Tole je tako domačo ime, kaj pravite! Meni se pa le ta tako dopade““.

„Za nekatere je še to predobro“, pravi Jeremija.

„Ali mislite mene““? pravi župnik.

„Ali pa mene“? govori Jesihar.

„O ne, ne! takih modrijanov pa ne!“!
Zdaj je nastala neka tišina. Jeremija je zrl proti stropu, župnik jezno v stran, županu se je pa vse nekako čudno zdelo, kako se morejo spreti ljudje zavoljo takih reči, ko ne gre za nič; bil je v največji zadregi, kako bi se deržal. Naposled pravi Jeremija:

„Ne prepirajmo se za lanski sneg! Sè slovstvom smo pri kraji. Vse je suhoparnost in puhlo šopirjenje. Ni je več zvezde upanja; kolo časa se vrti in polomi vse norce, ki se mu ustavljajo, samo kratkovidneži mislijo še, da se bo obernilo na bolje!“

„Predlagam konec debate“, pravi Kimovec.

„V gostilni govori vsak prosto!“

„Če govori pametno“, podučuje Jesihar, „in če ga hoče poslušati kedó“.

„Jaz ne ^{bi} molčal nikomu, najmanj pa takim, ^{ki} nimajo nikakega pojma o slovstvu“.

„Vi ste jako ponosni“, pravi župnik.

„Poskusite biti vi in osmešite se!“

„No, to je naravnost! ali mislite, Jeremija —“

„Zmeraj pametneje kakor vi in vse kar sam hočem, kader pa mislim na vas, pa pravim vselej: hvalo Bogu!“

„Labko noč, Jeremija, lahko noč“, govori Jesihar in spremi svojega gosta do vrat.

„Par dolgih ušes si naročite, da vas bodo poslušala! To so ljudje“, pravi, ko je zunaj. „Jeziti se in zdaj bom še moker. Osoda! in jaž nisem župnik, še župan ne!“

—e—

N a p l a n i n a h.

(Dalje.)

„Ta je pa grozna“, pravi Jože in poslušalci mu vsi priterdijo, da je res strašna, in da je tisti dervar, ki je divjaka posekal, presneto serčen moral biti. Po kratkem pomenkovanji in čudenji, da se je včasih divji mož večkrat pokazal, začne Janez, ki jih je veliko vedel, pripovedovati, kako je Bregarja iz Zabrezni hudič hotel vzeti. Janez sam ni ne veroval ne na strahove, ne na divjega moža, ne na „divji lov“, vendar je pa rad o vseh teh rečeh govoril in pripovedoval.

„Adventni čas je bilo“, pravi Janez, „precej snega in tak mraz, da je pod podplati škripalo, pa nosnice so človeku hotele zamerzniti, ako je stopil iz gorke

hiše, tako je brilo. Bregar je bil tačas še fant in ves živ, pač drugači kakor zdaj, zdaj si še podoben ni kakoršen je bil. Kako se je nosil! Hodil je tačas v Podhom vasovat. Gre neki večer domóv, bilo je že pozno, vendar dvanajst še ni bila odbila ura v Gorjanskem zvoniku. Moral je v Gorjah mimo pokopališča, in na malih vraših ravno tam lesi nasproti, kjer derži pot na polje, zagleda čudno kozlovsko prikazen. Noč je bila toliko svetla, da so se na pokopališču znamenja in križi dobro razločiti mogli. Kaj je to, misli si, groza ga obide in nehoté se spusti v tek, kar mu lasje tako zrasto, da ni čutil klobuka na glavi. Zdelo se mu je, da ni prav, da o tako svetem

dala. Postavljeni so bili lovci po gozdu in zavarovani dobro, da se jim ni bilo bati divje zveri. Kmetiči pa so gonili. Tudi bogatinova hči je bila na lovu, tam gori je stala, kakor stoji še danes.

Na skali stojé je videla, kako je divja zver blizo nje že ranjenega starega moža gonjača zgrabila in okrog pobila. Lahko bi ga bila rešila smerti, ali boj, v katerem je starec moral nesrečno smert storiti, se ji je tako dopadel, da ni hotela pomagati in tudi sluga, ki je poleg mlade ženske stal z orožjem, ni smel iti na pomoč. Hipoma pa je stala žena okamenela tam gori na skali, kakor je imela serce za človeštvo okamenelo. Starca sta od samega strahu popustila kraj in grad ter odpotovala daleč, daleč, da nikedó ne vé kam.

V gradu pa ni hotel nobeden stanovati za njimi, zato je razpadlo zidovje, da se več ne vidi, kje je stalo nekedaj.

Rešenja čaka Baba, a Bog vedi, kedaj bode rešena““.

„Kedó jo bode neki rešil“?

„Tako mi je stàra mati dejala, da bodo devetkrat še vse smereke posekane na Mužáklji in devetkrat druge zrasle, velike kakor so bile nekedaj, ko je bil še černi les. Največja med poslednjimi smerekami bo imela devet verhov in od srednjega se bode seme samo zasejalo, pa bode zraslo smerekovo drevo nad Savo. Iz tega drevesa se bodo urezale deske za zibelko najmlajšega izmed deveterih sinov ene matere, ki ne bodo imeli sestre. Najmlajši teh sinov bode rešil enkrat okamenjeno Babo““.

Mat. Samostal.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

III.

Šretji jour fixe zbral je, že svoje ude. Ne moremo si kaj, da ne bi izrekli javne pohvale točnosti in natančnosti male družbice. V zgled in posnemanje je lahko marsikateri čitalnici, marsikakemu glasovitemu društvu. Kader drugod bije ura zboru ali veselici, slišijo se besede: „Še nikoli nas ni bilo tako malo“, v Dolgi vasi pa, slava možém! ali ne sedé že vsi okrog mize, pri resnem delu in čakajo določenega časa? Župan z očali na nosu trudi se z branjem „Slovenskega Naroda“. Vročé mu prihaja pri tem nepremišljenem početji; čerke ima list majhene in kar tiščé se druga druge; stemnilo se je že tudi, in po pravici se bralec začudi sem ter tja, da mu ne gre

od rok po volji. V list gledajo še trije drugi: Kimovec z desne, Jeremija z leve strani, zadaj pa Jesihar; zdaj pomore ta, zdaj ta bralcu iz zadrege in mu pomakne kako besedo iz lista. Samo župnik vé, da je to gerda navada, gledati drugim v berilo, samo on vede se spodobno; vendar pa ne moremo hvalliti, zakaj ne podučí drugih in jih ne pokará. Žalibog, koliko se pripušča slabih navad iz samega miroljubja! — Robotemu Jeremiji slednjič celo poide poterpežljivost, županu izterga mučeni list iz rok, rekoč:

„Naj jaz berem“!

Dobrodušni župan reče samo:

„Saj res! Mene že zapuščajo oči in te očali na daleč nesó lepo, čerk mi pa ne stavijo prav narazen“.

Jeremija bere kakor bi društvo bilo gluho, besede deró in se pobijajo kakor suha toča, ki se vsipa na kraška tla.

Pripoveduje pa časnik čudne reči. Ko bi bili dopisi iz Amerike o Indijanih ali iz Afrike o zuluvskih šegah, kričal bi Jeremija, da kaj tacega dopusté evropske vlade; besedoval bi, kako jasno se kaže na teh divjih četah razloček med olikanim in neolikanim človekom; „slovstva nimajo“! bi dejal. „Žalibog“! zdihnil bi župnik, „da tako primankuje misijonarjev; en sam Abuna Soliman rešil bi te nesrečne divjake pred ko vse vlade in vsa slovstva“! Kimovec bi menil, da bi bili mi brez šol dobro organiziranih ravno taki; in farizejski župan bi celo hvalil Boga nemara, da je pri nas še takó, ne pa takó. Todà dopis je pisan iz Čudnega mesta, pa iz Norega terga in možém zdi se vse naravno. Malo pogodernjajo, da so različni ljudje na tem božjem svetu in idejo dalje.

O ti pristranski, ti nedosledni Jeremija! To je torej tvoja hvalisana pravičnost. „Mene že ne moti ne oseba ne kraj“, ustiš se; jaz gledam z nepristranskim očesom ta svet. Objektivna sodba je sad izobraženja in izkušnje; meni je dozorel ta sad! Kak nepravičen napuh! — In župnik in župan, ne porečeta ničesar? In Jesihar, ne boš kletl? „Saj se človek varuje kletvine“, praviš; „pa časi že ni drugače“! — Dosti je očitanja; v opravičenje našega društva moramo opomniti, da bi se verli možjé zelo zavzeli, če bi se kaj družega slišalo iz Čudnega mesta; takó se kako nedeljo ne more prečuditi Motniško pre-

bivalstvo, če preide božji dan brez pretepa.

Hladnokervno položi Jeremija list na mizo: „Tako se godi po svetu, gospôda. Iz te moke ne bo dobrega kruha. Naših protivnikov nepoštenost presega vse meje in dela nam mnogo hudega, to je res; todà bojim se, da nam škoduje še več lastna neskerbnost in stara, zaraščena lenoba. Premalo budimo na delo umnih glav in pridnih rok; premalo se menimo pa tudi zató, kar smo pridobili, kar je naše. Lastnega premoženja ne poznamo in ga ne varujemo. Koliko zakladov je še skritih, da družega ne omenim, v naših nepoznanih narodnih pesmah. Po vseh krajih se še potikajo te dišeče rožice in čakajo vertnarjeve roke, da jih presadi v gosposki vert. Najvišjega pomena je v slovstvu narodna pesem; ona je pravo zerkalo ljudskega mišljenja, v njej je skrit idejal priproste duše; iz ljudskega serca pognala je kali, in le iz nje sme zajemati umetna pesem, če si hoče obvarovati domovinsko pravico, če hoče ostati v zvezi z narodom, če hoče živeti. Preimeniten je ta studentec za umetnika, zlasti za pesnika; pa tudi skladatelj mora tukaj iskati podloge svojim umotvorom; ravno tako slikar in podobar. Bridko pa je človeku videti, kako se pušča v nemar ta kapital, ki bi nam prinašal obilih obresti“.

„Le nekaj je opomniti“, povzame župnik. „Narodnih pesmi, če so res narodne, Bog ne zadeni zanemarjati; todà, g. Jeremija, k tem ne smemo prištevati navadnih ponočnic, ki nas plašé iz spanja in so se žalibog tako vgnjezdile v ljudstvu, da bi bilo skoraj bolje, popustiti vse to narodno petje in vpeljati umetno kolikor mogoče“.

„S tem izpodmaknete ljudstvu podporo, izpodrežete mu najplemenitiše korenine; narodov značaj se izgubi, pred sabo imate zmes, ki ni ne tič ne miš. Sploh kar se tiče predsodkov, skazujejo se nekateri stanovi na neizmerno škodo vsemu narodu“.

„Da bi le nihče ne imel več in bolj škodljivih predsodkov kot jaz ali kot mi“, opravičuje se župnik. „Todà zdi se mi, da me nočete razumeti. Tudi meni je na tém, da se ohranijo prave narodne pesmi, če jih je še kje kaj; ali te soderge, ki se prepeva po kerčmah navadno, če manj je imamo, bolje je. Te pesmi niso priklile narodu iz duše. Veter nosi pleve iz skednja na cesto, naši vojaki pa in drugi ljudje, ki hodijo po svetu, ti pa čveterostopice iz koroških

in štajerskih Nemcev ali pa iz Vlaškega. Ta goščava k nam zasajena kaže nam le, kako preradi sprejemajo naši ljudje tuje, zlasti slabe navade. Ne rečem, da bi se jih ne bilo narodilo mnogo te verste na domačih tleh, todà izrodki so, katerim je cep vzet iz onih nemških. Serce jih ni porodilo, ampak pamet, primerjajoča pamet, ki izkuša po svoje posneti tuje izdelke. Kedor nam jih je dal, radi mu jih damo nazaj, še naložili mu bomo in zadéli“.

„O tesnopersnost, tebi je imé župnik“, vsklikne Jeremija. „Dobro samo, da vemo, kaj vas moti v teh pesmah. Po vašem mnenji moralo bi iz sveta vse, kar se imenuje ljubezen; pregrešna so vsa čutila, ki dvigajo mlade persi. Pa kam pridemo po tej poti!“

(Dalje prih.)

S p o m i n i s p o t a.

(Dalje.)

martinskoveški kerčmi zabavili se bodeme dalje nego smo s perva mislili. Može pri drugi mizi dokončali so svoje pogovore ter nas zdaj od strani zvedavo pogledujejo. Videti jim je, da jih ima hudo izvedeti, kedó smo in kaj smo, odkod pridemo in kam gremo. Izproži se beseda, za njo druga, in ko je enkrat led probit, gré to naprej kar takó samo ob sebi. In ker ni prijetno razgovarjati se od mize do mize, preselimo se na prijazen poziv učiteljev — ni nas prevárla perva misel — za veliko mizo, kjer nas društvo vzame radovoljno med sé, takisto tudi še dva ali tri domače pervake, ki so se nam pozneje pridružili! Razgovarjamo se o njihovih in naših domačih zadevah, in onem, česar o tem pa tu ne navajamo, ker bi morali po-

navljati stvari, ki so nam večinoma uže znane.

Gospod učitelj méni, da bi grešil proti staremu običaju, ako ne bi svojemu „veselju“ dal duška v krepki napitnici „potnikom“, na kar se mi lepo „cifrasto“ zahvaljujemo ter zopet nazdravljamo njim, ki smo jih našli tukaj in ki so nas tako lepo bratovsko sprejeli v svoje „kolo“. S tem smo izbili zatvórnico silnemu govorniškemu nalivu, ki zdaj pljuska po nas, da jedva dospevamo odgovarjati in odzdravljati. Oni pozdravljajo Slovence in napijajo njih rodoljubnemu delovanju želeč jim v vsem popolen vspeh: mi takisto zopet Hervatom želeč jim pred vsem žilavost in vztrajnost v borbi za njihovo državno pravo soper nasilne Arpadovce. Učitelj napija našemu na-

je bilo zamorjeno, — lahko ga je temán obup in černa strast omamila v pokoj, kakor ga je čez dan gnala brez mirú. neusmiljeno po brezkončnem potu.

Slavec pa ni več peč. Hipoma se je bilo nebo zavilo v težke oblake, vihar je upogibal drevesa, tema se je zgostila — in sedaj pa sedaj je zabliskavalo se tja po Marku in videlo se je z grozo, da táko je življenje, ták je človek!

A Marko je še vedno stal na ónem mestu. Stoprav ropot in šum, ki je spremljal prihod jutra, preplašil ga je: kakor preganjana žival je iskal daljave. —

Lepo jutro je lilo; a za Elisabeto Siranijevo ni bilo napočilo. Našli so jo blede in merzlo na ležišči; na strani jej je ležala kita belih cvetic, ki so žalostno in brez tolažbe povešale glavice.

Solzno žalostna je bila vsa Bologna, da je izgubila svojo čast, svoj ponos, blago Elisabeto. Govorilo in ugibalo se je mnogo o „strupu“. Kedo vé? —

Ali Elisabeta je bila mrtva — in isti pevec Luigi Picinardi jej je — kedò bi bil mislil? — zložil častno nagrobnico.

V.

Opat in menihi, modri možje,
Nobeden srcá ozdravit ne vé.
Prečten.

V starem samostanu — daleč, daleč od Bologne — visela je nad durmi neke celice tablica z napisom: „P. Marcus“.

In v celici je sedel samostanik v dolgej, temnej haljini; obraz mu je bil blede, iz očesa mu je odsvitalo se mótno sercé in sedaj pa sedaj se je čudno stresaval po vsem životu. Ta samostanik pa je bil naš Marko, nesrečni Marko Sessi, zvest svojej oblubi. In onega dné so mu mej starimi pergamenti vzkipele spomini, žalostni spomini in takó je šepetal tja v samostanski mir: „Dve leti uže me oklepate, vi hladni zidovi! Nemir serčni, obup nad tem prahom zemskim, goreče hrepenenje me je prignalo k vam. Hrepenenje? Po čem? Tega nisem vedel do ónega trenutja, ko sem vstopil, ko mi je prior slikal mir, ki čuva tú mej vami, vi stare zidine, to življenje človeško. In zjasnilo se mi je, zjasnilo v dušo! Česar ni imel otrok bogatinov, to naj bi užival uborni samostanik: mir! Mir? — in majal je z glavo — ta se še ni vselil v té persi, mej temi zidini. In ko bi tuđi mogel zopet v svet? Kako veselje, kaka sreča me čaka? Nobena, nobena! In povetil je glavo — in grenka solza je padla na pergament.

Ti uborni Marko!

Kmalu potem pa je necega večera klečal ves samostán v tej celici in ko so se izmolile molitve, položil je prior roko na merzlo čelo — Markovo. Govoril pa je: „Iskal je mirú, našel ga je!“

Ti srečni Marko!

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

(Dalje.)

Dalje ko po kaki drugi, samo ne zavijajte mojih besed. V narodnih pesmah v tem širnem pomenu, kakor ga rabite vi, ne opeva se prav za prav ljubezen;

druzega niso ko nespodobnosti ali pa neslanosti in šteti si moramo v čast, da niso narodne. Vse je tuje blago, slabo, preležano blago; misli niso naše, napevi

pa še manj. Čudna mora imeti ušesa, kedor v teh bobnečih ponočnicah in teh poskočnih elegijah, v tem riganji in vreščanji sliši narodnega duha. To je vse koroško in vlaško, hvalo Bogu“!

„Besede, besede, g. župnik! Brez dokazov, brez prič, tako se ne sme soditi. S tem, da gazite pod noge naše svetinje, hočete samo pokriti svojo malomarnost, da niste še ničesar storili za ohranjenje narodnega premoženja“.

„In koliko ste storili vi““?

„Ne veliko, res“! odgovarja mirno Jeremija, ki je že čakal težko tega bojnega klica; z desno prime kupico, da se ohrabri, leva pa išče po žepih in vleče stara pisma na beli dan. „Ni veliko, pa nekaj je. Ne bom pa govoril o tém, kedó bi bil bolj zavezan in dolžen opravljati ta posel. Nabral sem nekaj domačega blaga, raztresenega po naših hribih; če mi Matica primerno nagradi, prepustil ji ga bom. Zbirka bo natančna, pridejal bom kraje, kjer sem kaj dobil in jih popisal, varijante bodo pod čerto in če bi bil muzik, tudi napév“.

„Tega pa priložim jaz, če ni drugače““, pristavi Kimovec, kateremu je prišla hipoma misel, da ima Matica denar.

„Jaz bi sodeloval tudi“, omeči se župnik, „če bi se kazala kaka korist; če bomo dobro ločili luliko od žita; plevela pa ne bomo hranili“!

„Ne sodite, dokler niste slišali. Exempla trahunt, podam vam poskušinjjo! Eno sem nabral predvčeranjem v Orešici, jako mična se mi dozdeva. Čujte!

„Preljubi svet' Lovrenc,
Kako si tí svet!
Imaš majheno faro,
Pa dosti deklét“.

Tu pomislite in premislite posebno besede: „Imaš majheno faro“, pa dosti deklet“, ta stavek navaja uzrok prejšnjim besedam: Dekleta so pobožnejše ko mi moški, one raji molijo in več; čem več se kje moli, tem svetejši je kraj, torej je svetost v enakem razmerji sè številom deklet; namesto kraja nam pa rabi patron ravno tako kakor ljudstvo mesto dežele; quod erat demonstrandum. Sploh je pa pesem prekrasna; vzemimo na pr.: „Imaš majheno faro“. Ali ni to povedano precej dovtipno in osoljeno družim, ki imajo velike fare, pa niso tako sveti? S tem je izgovorjena velika resnica v svetobolni obliki, da tu na zemlji ni nikjer popolne pravice““.

„Kar je jako tolažilno za pravičnega“, razlaga župnik in zverne kupico, „kajti ko bi bilo drugače —“

„Naj bo tolažilno ali ne; resnica je in resnično pôje naša pesem: „Pa dosti deklet“, to je najlepše iz vse kitice. % dramatično živostjo izpeljana je misel: zaloigra predočuje boj med pravičnim in krivičnim principom; zmaga pravičnega sklepa igro: tako se tukaj poravna krivica majhene fare z obilnostjó deklet. In dosti lepih deklet, kaj si pa pesnik še želi boljšega na tem svetu! Ta pesem je pravi biser naše narodne literature““.

„Meni se je tudi zmerom dopala“, govori župan, „kolikrat smo jo peli fantje v mladih letih“.

„Da vas le sram nĩ““! opominja župnik, „s takimi rečmi se hvaliti; priletnemu možu in županu se to vsaj ne spodobi. Z dobrim zgledom svetiti bi morali vsej fari““!

„O, tega pa ne! Jaz gledam, da se posiplje cesta, da je šola v redu, da se postavi maj in take reči. Drugo naj pa drugi. Toda časi, kedor je imel glas, je

pa pel in gotovo ste jo tudi vi, g. župnik, če ste bili katerikrat fant“.

„Takah ponočnjaških ne““!

„Mi smo jo peli tudi po dnevi; enkrat se vem spomniti smo šli na božjo pot, za dež prosit, pa —“

„Pa ste priklicali točo, kaj ne, s tako nespodobnim vedenjem““! huduje se župnik. „Ta pesem je vzor prave neslanosti; tista najivnost, katero, Jeremija! tako poudarjate, je neumnost. Otroško preprostost imenujemo norost, če se nahaja pri odraslih; in menite, da je to pesem zložil kak otrok““?

„Ne otrok, ampak narod v otročji dobi; umejete ali nočete umeti“? kriči Jeremija, pogumen, ker mu je bil pri-skočil župan in ker je videl duhovnega gospoda v zadregi; tudi Kimovec, ki je izkušal stati vedno na močnejši strani, tudi on se potegne za Jeremijo in uči župnika in pravi:

„To je istina in se ne dá tajiti, da narodne pesmi poje ljudstvo v prvi dobi svojega duševnega razvitka; takrat nastajajo velike epopeje, Homér pri Grekih, Enejida pri Rimljanih, pri Nemcih pa prekrasni Nibelungi, ki presežajo vse; ono dvoje pisano v heksametrih, s pentametrom pa —“

„Dà, dà““, zastavi Jeremija, „s pentametrom je mera elegična, jako elegična, to že verjamemo; že vemo da ste se učili; pa kaj to silite sem, kamor ne spada. — G. župnik, vam le toliko: ene misli ne bova nikedar o tej pesmi, kajti kjer se govori o dekletih in farah, vsak župnik je pristranski““.

„Saj je pa tudi razloček med farami“, opomni župan.

„O med dekleti tudi““! pravi Jeremija.

„Ad rem, ad rem“! razlega se župnikov glas, in po pravici; razprava o farah se vendar le spodobi med kolegi, ne pa, da bi se vsak siten župan vtikal med duhovske zadeve; posvetne reči posvetnim ljudem! Mislimo da nam nihče ne zameri če javno pograjamo našega župana: on meni, da bo ugnal ves svet, pa najge le dobi župnik na samem! Bralec pa menda že zdavnej sluti, da ga podpihuje Jeremija, našega župana. Taki so, srenjski tajniki!

„Ostanimo vendar pri reči“! pravi torej župnik. „Razpravljajmo mirno svoj predmet, kakor se spodobi parlametarni družbi. Kako stoji debata! Jaz sem dokazal, da se v tej pesmi pograša najivnosti, na katero ste se opirali vi“!

„To je pa že prehudo““! ugovarja Jeremija. „Kedaj ste dokazali in kje in kako! Bogu se usmili —““

„Dobro, dobro, Boga ni treba zraven in jaz se ne maram prepirati. Pa saj to ni edino znamenje narodne pesmi. Dejali smo, da izvira narodna pesem iz serca, iz čutila, ne pa iz pameti in razuma prav za prav. Vi pa terdite, da je pesem jako dovtipna, osoljena. In dovtip, ali ni to sad razuma, bistro-nmnosti? Kje pa se pokaže serce“?

„Kaj vraga, g. župnik! Če jaz rečem ‚dosti deklet‘, jeli s tem rečeno dosti pameti? Pamet pa dekleta, g. župnik, pomislite““!

„Zopet Jeremija prav govori“, pomaga župan. „Dolgih lās pa kratkih misli, take so. Pameti, tega pa ne. Jaz vem, ki izkušam. Vse se hoče močiti pa ženiti, pa tako odgovarjam, pa tako svarim, pa vse ne pomaga nič; potlej pa soseska terpi“!

„Amen““, odreže se Jeremija. „Kakor župan pravi, tako je; in ko bi ne bilo

tako, kje bi bila štola? Tu se vpraša le serce, nikedar pamet““!

„Govorite, kar hočete“, ugovarja razljuteni župnik, „jaz vas ne poslušam. Moja sodba je: pesem je brez cene, tudi brezverska, gadja zaléga, ki naj se zatare; dixi et salvavi animam meam, pa mir besedi“!

„Kaj se bomo jezili! Vsak ima svoje nazore, pustimo mu jih. Pesem bom pa le spravil na dan in vesel bi bil, ko bi dobil še kako tako doveršeno. Upam tudi, da me boste vsaj nekateri podpirali v tem narodnem in važnem početji. Posebno, župan, vi lahko pomorete mnogo, ker vam zaupajo ljudje““.

„No, pa tudi sam jih vem nekaj“, ponese se župan. „Čakajte, katero smo že peli časi; kako vendar pravi: „Snoči bil, davi šel, drevi bo spet prišel“ —“

„Pláčat, Jesihar““! zavpije župnik. „Meni se kar vzdiguje, kader slišim take reči. Naš jour fixe se ne smé pečati z neumnostmi; če ni boljšega predmeta, razpustimo društvo; molčimo, pa pijmo““.

(Dalje prih.)

„Molčimo, pa pijmo, ta je prava“! poterdi Jesihar, kateremu se ni mudilo povedati župnikov račun; vedel je, da ni take sile. „Kader nima človek govoriti nič posebnega, naj pije, pa tiho bo. Jeremija nam vselej navleče kaj, da se prepiramo“.

„Oj možaki““! tarna Jeremija, „vi lepo delate za domovino. Narodne pesmi bi sožigali; radoveden sem, kaj porečete narodnim pripovedkam““!

„Te utegnejo biti nekoliko boljše“, tolaži se župnik, ker te se ne dajo tako zanašati iz kraja v kraj; napeva manjka, ta zaseje najprej luliko med pšenico“.

„Moje mnenje o ceni teh dveh umotvorov je ravno nasprotno, pa nič ne dé. Delajmo vsak po svoji moči; prihodnjost bo pokazala, kedó je več koristil domovini. Kar pa se tiče pripovedek, nabral sem jih že tudi en par. Ena je prav lepa, o očetu, ki je imel tri sine““.

„Kaj bo to“! opomni župan. „Jaz pa sem vedel eno o očetu, ki je imel devet sinov“.

S p o m i n i s p o t a.

(Dalje.)

Šo vročem dnevu nastopila je najkrasnejša noč. Nebo se je osúlo zvezdami; jasna mesečina obseva polje in livado ter liki srebernimi nitmi prepreza verbíno in log. Kakor v megleni podobi beží mimo nas germovje in drevje, a v daljavi leščé se izmed mogočnih verhov zidovi grada Ljubljánice. Nema tišina vlada krog in krog, samo časih se čuje zatégnen písek močvirne ptice iz bližnjega barja ali pasji lájež od so-

sednega selišča. Ne moremo si skoro misliti ugodniše nočne vožnje in prav bi nam bilo, ako bi se še dalje tako vozili. Zato nas preleteč žvížeg sè si-seške postaje nekako neprijetno spominja, da smo se primaknili koncu denašnjega pota.

Prišedši na neki zavínek opazimo na trátini kraj ceste ogenj in ljudi okoli njega. Na prvi mah nam pride misel na razbojnike, ali kraj pota pasoča se

Zimski dan.

☞ Sneženi pert zemljó odeva,
Krasán pod njim je hrib in plán,
In solnce nanj jasneje seva,
Kot je sijalo letni dan!

Iskré po polji dijamánti.
Po drevji hiserji bliščé,
Potók se v srébro zdi vkován ti,
V zlató vkováne pa goré.

Kar ti okó najdalje plava,
Vse jáсно, krasno in svetló! —
Krog bela steza se planjava,
Nad njó se módro pné nebó.

A vsa lepota, ki tu seva,
Se duši moji mertva zdi;
Kjer cvetja ni in kjer ni speva,
Življenja ondi sercu ni.

Ta beli pert je za cvetice
Prostèrt širòk mertváški pèrt;
Ta mèrzli svít odgnál je tíce.
Kjer še je v cvetji gaj in vért.

To solnce ko pokopna sveča
Nad mértvo stvárnico visí,
Pač slíka solnca je bliščéča,
A živo solnce to več ni!

Vsa zemlja v mèrzli tej bliščobi
Pobeljena gomila je,
In meni na tem splošnem gróbi
Britkóst sercé zalila je:

Podoba živa naše dobe,
Si ti, oj jasni zimski dan:
Prepoln kot ona si svetlobe,
Kot ona mertev in hladan!

Po glavah svetlo je in jasno.
A v sercih zimski mraz in mrák;
Tam ne poganja cvetje krasno,
Tam ne odmeva spev sladák.

Ti pa, sercé, mi varuj cvetje,
Da mraz ne strè ga, ne vihár;
Poshráni v toplo ga zavetje
Kot umen in skerbán vertnár.

In vi, oj pesni tožni glási,
V tej zimi ne molčíte nič;
Saj tudi v golem germu včasí
Zapoje kak samotén tič?

Ti, cvet in spev pozímski, búdi
Ljudém spomin krasnéjših let,
A budi hrepenenje tudi,
Da vernil bi se spev in cvet!

Bojan.

Misli g. Jeremije Tožnika v Dolgi vasi.

(Dalje.)

☞ Tudi dobra! Vse blago mora se ohraniti: čebela nabira po resji in po ajdi, povsod kaj dobi, dasi je razloček med medom in medom. In ravno naša dolina, mislim, je jako zanimiva v tej zadevi. Oddaljena od velicega hrupa ohranila si je še mnogo lepih prvotnih navad in preprostega mišljenja. Samo treba bistrega očesa, da premotri in preišče to starinsko zatišje. — Jaz vam

bom povedal še nekaj družega, na kar sem naletel še le zadnje dni, ko sem lazil po hribih. — Ali poznate Stermopoljce v gori““?

„Kaj pa da“, odgovori župan. „Vsako jesen pripeljejo žita sem in na sejm tudi pridejo. Pridni ljudje, delavni in ne brez bôra, ne brez bôra“!

„Vi, g. župnik, menim, če jih poznate““?

„Nekoliko! Ondan bili so botri doli“.

„Nu, kaj se vam zdi“?

Župnik pomiga z ramami in tudi drugi pokažejo vsak po svojem dvom, kajti nikedó ne vé, kaj bi se mu dozdevalo.

„Nu, ali se vam nič čudno ne zdi“?

„Ne da bi dejal“.

Tedaj jih niste še dobro ogledali, ali pa nimate oči“. Jeremija se zamisli in premišljuje, kako bi najbolje razložil in uterdil svoje mnenje, poslušalci imajo pa čas se čuditi, kaj bo iz tega. Ko Jeremija vidi, da je vzbujena radovednost in da je župan že nemiren, začne počasi: „Zgodovinsko dognana reč je, da so našo revno deželo nekdam vso v pestéh imeli Obri. divji Obri! Znano bi tudi moralo biti, da so bili leti uničeni sčassoma do cela, le tu pa tam ostale so male peščice in se pomešale največ med narod slovenski. Kaki so bili ti ljudje, mislim da veste, tolikrat so bili že popisani. — In tako, glejte, bil sem on teden, kakor sem dejal, nad Dobravo. Jaz imam pa bistro oko kakor ris, pa gledam tako po svetu, okrog sebe. Pa me sreča eden, pa drugi, pa še eden; jaz, začuden, osupnen, stermim kakor kamen, pa gledam. In kaj mislite, kaj me je tako prešinilo? Ober, cel Ober, eden kakor drugi, na svetu tak kakor popisani Ober. Posebno pa otroci“!

Zdaj pa je župnikova versta globoko premišljevat, Jeremija pa čaka, kaj se poreče. Dvakrat potegne župnik iz smodke dim, hitreje zapored ko navadno in krepkejše; in dim zapodi kvišku, ne pa slavnim udom v obraz, kakor navadno: znamenja duševnega dela. Naposled reče: „Nekaj bi znalo res biti na tém. Kraj je za pribežališče jako pripraven in ljudje zelo med sabo in bolj zase živé, kaj čuda!

Misel ni tako prazna. Nekaj posebnega imajo res ti ljudje, zlasti v pogledu“!

„Nu, pa recite“! veseli se Jeremija nad dobrim vtisom svojega mnenja.

„Jaz stavim glavo, da so to potomci starih Obrov. Le naj jih človek pogleda: Široke, kratke obraze, koščeni, drobne oči, pa velika ušesa —“

„Klobuk pa zmeraj po strani“, pristavi župan. „Stermopoljec zmeraj“!

„Vsa postava, nu. Jaz se nisem mogel prečuditi; in kader se zopet zberó antropologi v Ljubljani, gnal jih bom dva, tri notri, da jim premerijo glave. Ta stvar je silne imenitnosti za razvozljanje naše zamotane zgodovine“.

„Ali pa opozorimo kacega domačega starinarja“, meni župnik. „Kajti naravnost rečeno, to merjenje glav je norost, če ne kaj hujega. To je nova iznajdba materijalistov, ki vse duševno življenje razlagajo za možjanske spremembe“.

„G. župnik“, reče Jeremija mirno, pa odločno. „Vi slutite povsod materijalistov in ne pomislite, da je v sedanjem času vsaka veda primerjajoča, od jezikoslovstva do antropologije, tega najzanimivejšega znanstva“.

„Res je“, poterjuje Kimovec, kateremu je bila ljuba vsaka prilika pokazati, kaj se je vse naučil. „Vse se mora preiskavati primerjajoč, kajti drugače nam pogine imenitna veda, ki se imenuje statistika“.

„Če se primerjajo in merijo jeziki“, nadaljuje Jeremija, „zakaj ne bi se tudi glave“?

Ker se tudi županu reč ne zdi tako napačna, opomni še on: „Klobučar tudi meri glave in noge čevljar, in kaj je že to“!

„Ali slišite, župan“, odgovarja župnik. „Če bi ostalo pri sami meri, saj

bi ne bilo početje brezversko, toda služi pa takemu namenu. Čujte! Uči se sedaj, da po podobi možjanov ali tudi glave določi se lahko, kakih dušnih lastnosti je človek, kake sposobnosti ima in kaka nagnenja““.

„To je pa celo dobro“, pravi župan. „To je učenost; in pa koristna, kaj mislite! Pogledjte! Jaz dajem enega dečka v šolo, pa jih kar peljem vseh petero k tacemu gospodu, naj jim pogleda in pomeri glave, katerega bi dali. In potlej tudi, kaj pravite! če ima kedó tako glavo, da misli krasti ali požigati, zapremo ga lahko naprej. Ta veda bila bi koristna, ta pa ta““!

„In mislite, da je res to vedeti mogoče““? vpraša župnik.

„Nič prav ne verjamem; to je vse predobro, da bi bilo res““.

„Med vsemi brezumnimi početji našega časa to novo nosi zvonec; to je največja sleparija in sleparji so, ki to verjemó, ali pa butci““!

„I kaj se pa jezite vendar, g. župnik“, reče nevoljen Jeremija. „Če je stvar prazna in puhla, razpade sama; če je pa dobra, zakaj preganjati! Vse prosto gibanje radi bi zaterli nekateri ljudje, ustavljajo se vsakemu napredku; njim naj bi bilo vse podložno, njih morala bi vprašati vsaka resnica, če sme biti res. Oni gospodje, sluge vsi drugi““.

„Eden mora biti gospodar““! kriči župnik, „eden voditelj, ne pa vsi vprek! G. župan, koliko je pri vas gospodarjev, recite““!

„En sam, kakor en sam Bog““! odgovori tá lažnjivo; izkušnja bila je prehuda, pozabil je svojo ženo; tudi mu je bilo že vroče z župnikom si biti v nasprotji. „Družina gospodari, hiša pa leze na kup““.

„E molčite o teh gospodarjih““! jezi se Jeremija. „Kedor je pameten, ta naj gospodari““.

„Tako govori samo kak demokratuh in rudečuh““!

„Duh naj vlada, telo služi. Pa žal, da je vse narobe na svetu: Pegaz orje in osli nas nosijo na Parnas““!

„Vi se že tudi pritožujete čez usodo, Jeremija““! ščiplje župnik. „Vam sreča vendar ni bila kriva! Za kaj pa se čutite sposobnega; saj veste, da zahteva vsak stan svojih zmožnosti““.

„Tudi vaš““?

„O tudi, tudi! Izkušinj je treba, examina tentaminaque, vsak jih ne naredi““.

„Ni mogoče! In vi ste jih! Sicer smo zmerom mislili, da vam potrebnih lastnosti dodeli že stan sam““!

„Ali ste vi že tudi prestali kak examen““?

„Zahvalite Boga, da se to ne poljubi vsakemu človeku, koliko ljudi bilo bi brez služeb! Sapienti sat““.

„Mislite sè sapienti mene““?

„Gotovo ne““, pravi Jeremija in zre otožno v kupico malo da ne izpraznjeno, žalosten, da so ljudje tako hladni in nedomородni, katerih ne vzbudé niti narodne pesmi niti starodavni Obri. „Kaj bi se kedó povsod šopiril““, reče naposled, „in bi se! Pri vsaki besedi je prepir, vi kar čakate in prežite nanj““.

„Danes ste slabe volje, iniquae mentis asellus““!

„Vam, g. župnik, ne treba diminutiva, zadostuje vam prvotna oblika““.

Na teh latinskih besedah spoznata takoj Jesihar in župan, kako resna je stvar, torej vpraša dobrodušno poslednji; „Kedaj boste pa začeli kopati krompir, g. župnik? Mislim, da bo že čas, posebno pri vas, vi imate bolj lahko zemljo, peščeno

moja je pa ilovnata. Pa ondan sem bil na njivi, pa sem ga ogleal nekoliko; pa že postaja črn; dva sem dobil čisto ledena. Gnjlil bo, kaj pravite?

„Verjamem“, odgovori ta. „Moča mu je škodila“.

„Jaz grem, vstane Jeremija po konci, ko sliši, kaka razprava se je vnela v družbi. Klobuk vzame in vošči lahko noč. Komaj otide, začno ga obirati.“

„Tako prepirljiv človek“, meni župnik, vse bi rad ugnal, nikedó mu ne smé ugovarjati“.

„Za pisarijo je dober“, misli župan, „to je res; tudi ljudje ga imajo radi; sitnost ga časi lomi, kakor vsacega, kaj hočete“!

„Preveč učenega se tudi misli“, dostavi Kimovec, „jaz sem bil vendar v pripravnišnici; kako bi on več vedel“!

Še Jesihar konečno opomni, da je s cesarjem v večnem razporu in da se denar teže vleče iz njega ko srobot iz germa, potlej se pa dalje govori o krompirji in repi.

—e—

S p o m i n i s p o t a.

(Dalje.)

V vihnih letih 1848. in 49. pokazal se je graničar z nova kot močna in zanesljiva opora vladajoči hiši, in ko se je po storjenem delu z italijanskih in ogerskih kervavih poljan zopet povernil k navadnemu delu domov, čakal je mirno, kako se mu bode država oddolžila za mnoge žertve. In res je uže prihodnje leto 1850. prineslo Krajini nov osnovni zakon, kateri pa zopet ni ustrezal gojenim željam in nadam. Vojniška krajina se namreč tudi po tem zakonu v bitnosti ni spremenila, ostala je kar je bila poprej, c. k. vojašnica, samo da so se v sodstvu in upravi uvele nekatere premembe, po katerih so se odstránile ali vsaj ublážile nekatere gerde krivice. Glavna blagodát pa, ki jo je Krajina dobila po tem zakonu, bila je ta, da je graničar, ali prav za prav za druga, ki je kakor vemo dotle bila samo užitnica, zdaj hišo in zemljišče dobila v last, ali vendar s tem prideržkom, da svojega imetka ne more niti prodati niti

zadolžiti. Samo ob sebi se umeje, da tudi pod novim zakonom trgovina in obert v Krajini nista mogla oživeti; pa tudi poljedelstvo ostalo je na isti stopinji, na kateri je bilo ob časih, ko se je Krajina ustanovila. Pri tácih okolnostih ni čudo, da je morala dežela gospodarstveno propadati in ker so bili oni, ki bi jo bili hteli in umeli vzdigniti duševno, povsod le redko sejani, morala je propadati tudi moralno. Pervo velja sosebno o tako zvani Gornji Krajini, ležeči na plitki in izmolženi kraški zemlji, katero na izmeno páli solnce in pustoši burja. Jedva tretjina zemljišča je tu obdelana, ostalo je kamenita puščava, medel pašnik ali pa gozd. Dokler je tega še kaj, živelo se bode uže še kakó, ali tudi ta se kerči od dne do dne, na nov zásad pa nobeden ne misli. Rastočim uboštvom množi se pa tudi surovost in divjaštvo, ki je tukaj menda uže od nekđaj ukoreninjeno. Osoba in imetek v teh krajih nikdar nista bila posebno varna.